

MUIDERSLOT

Podcastreeks Muiderslot tussen je oren, reeks Podium

Aflevering #11: Maarten Ouboter

(Opgenomen buiten)

[Er klinkt geluid van vogels en een intercom die overgaat]

Stem: Hallo, wie is daar?

Dido: Hallo, goedmorgen, dit is Dido van het Muiderslot. Ik had een vraagje: wij zijn een podcast aan het opnemen over water, en we zouden heel graag met onze sup op jullie steiger willen.

Stem: Ja, ik doe de deur even open.

Dido: Oh, dank u wel!

[Er klinkt het geluid van een intercom]

Voice over Roos: Welkom bij Muiderslot [er klinkt het geluid van een deur die opengaat] tussen je oren [er klinkt het geluid van een deur die in het slot valt].

[Soundscapes beginnen: watergeluiden en zachte muziek]

Voice over Roos: Ik ben Roos, historicus bij Goeie Ouwe Koeien. En in deze reeks wanen we ons niet tussen de veilige kasteelmuren, maar drijven we ernaast. We duiken in de geschiedenis van het water rondom het Muiderslot. Letterlijk. Want deze podcastreeks 'water' is natuurlijk pas compleet als we echt het water op gaan. Als we het Muiderslot echt vanaf het water bekijken. Maar daarover later meer.

Het kasteel is onlosmakelijk verbonden met het water. Het begint eigenlijk al bij de naam. Het Muiderslot ligt in Muiden. De naam van de stad Muiden komt van 'a muda'. 'A' betekende 'water' en 'muda' monding. En zo is het. Muiden is namelijk een stadje aan de riviermonding van de Vecht. Deze rivier mondde lange tijd uit op de woeste Zuiderzee, aan de andere kant van het Muiderslot. Die woeste zee kun je je bijna niet meer voorstellen als je nu naar het kalme IJsselmeergebied kijkt. Eeuwenlang werden er zeesluizen, dammen en andere waterconstructies gebouwd, om hier veilig te kunnen leven. En daarin speelde het Muiderslot een strategische rol. Van die strategische ligging aan de Vecht werd handig gebruik gemaakt. Graaf Floris V, die het kasteel liet bouwen, heeft er in de middeleeuwen een aardig

zakcentje aan verdiend. Hij maakte van het kasteel een soort tolhuis. Door middel van een lange ketting, konden de schepen niet verder zonder te betalen. Bovendien was en is het Muiderslot onderdeel van diverse waterlinies. Ingenieuze bouwwerken die altijd met veel Nederlands trots worden gepresenteerd. De Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam staan inmiddels zelfs op de UNESCO Werelderfgoedlijst. Nou weet ik dat deze wereldberoemde waterlinies ons laag, drassig landje hebben beschermd, maar wat is een waterlinie precies, en hoe wordt het ingezet? En welke functies had en heeft het water nog meer? Naast verdediging is water immers een onmisbare bron van leven, voor mensen, dieren en planten. En een bron van plezier voor recreatie, en van inspiratie voor kunstenaars.

In de komende vijf afleveringen dompelen we ons onder in alles wat met water te maken heeft. Hier, rond het Muiderslot. Onze gasten zijn hele diverse waterexperts. Van dijkgraaf tot waterkunstenaar, van beroepsvogelaar tot fietsende historicus.

In deze aflevering staat water als verdediger centraal. Wij Nederlanders staan bekend als echte watermeesters. En dat heeft een lange geschiedenis. Mijn gast van vandaag is waterbeheerder Maarten Ouboter. Ik heb met hem afgesproken op het wandelpad over de vestingwal, met uitzicht op het kasteel en het water. Goed nieuws: het wandelpad rond het Muiderslot is kortgeleden verbreed, waardoor het nu ook toegankelijk is voor mensen in een rolstoel.

Maarten verteld ons over de verdedigende functie van het water hier, hoe het water ons heeft gered van menig vijand, en hoe de Zuiderzee hier vroeger de baas was.

[Soundscapes eindigen met geluid van water].

Roos: Nou, een behoorlijke watergeschiedenis hier rond het Muiderslot, waar wij echt prachtig uitzicht hebben hier vanaf de dijk. We zitten hier op een trappetje samen. En als jij nu naar het Muiderslot kijkt Maarten, is het dan nog steeds die machtige en oude waterburcht van Nederland die het vroeger was? Hoe zie jij dat?

Maarten: Ja, het is heel leuk want we kijken er natuurlijk letterlijk op. En wat ik dan zie, is natuurlijk een slot, een verdedigingswerk. Maar ik kijk veel meer vanuit het oog vanuit het landschap vanuit het water. Ja, werkend in het waterbeheer is voor mij het Muiderslot verbonden met zijn omgeving. En heeft een functie altijd gehad op deze plek. Dat heeft te maken met macht. Dat had te maken met macht. Met de toegang tot de Vecht en de positie aan de Zuiderzee op de rand van de rivier en de zee. En dat heeft het misschien op dit moment niet meer zo. We hebben niet meer die verhoudingen in het landschap waarin die macht hier moet zijn. Maar het was ook een plek van waaruit het water bestuurd kon worden. En dat zie ik nog steeds. Dat verband van het Muiderslot met de omgeving is er nu nog steeds.

Roos: Hoe zie je dat?

Maarten: Nou we zitten hier aan het water en dit is het water dat vanuit het Muiderslot eigenlijk uit die Steenen Beer komt, op weg naar de trekvaart hier, die hier om de hoek ligt. Gegraven in 1641. Die verbinding is er. En er is de verbinding daar met de Vecht, waar nu de zeesluis van Muiden ligt. En vanuit het Muiderslot was eigenlijk ook de bewaking van de inlaten die er waren, om het land onder water te kunnen zetten, als het land verdedigd moest worden. Als er een vijand in het zicht was.

Roos: Ja. En je zegt nu heeft het die functie als verdediger natuurlijk niet meer. We hoeven ons niet meer op die manier te beschermen. Maar ik ben wel benieuwd hoe het vroeger zat met die verdedigingsfunctie van het Muiderslot. En dan vooral eigenlijk welke rol het water daarbij speelde. Kun jij daar wat over vertellen.

Maarten: Ja. En dan zou ik bijna ook iets breder willen gaan dan om het Muiderslot heen. Want er liggen meerdere linies en het Muiderslot is daar een klein schakeltje in. Maar het is toch ook leuk om breder naar het landschap te kijken...

Roos: En bedoel je dan waterlinies?

Maarten: Ja, er liggen hier meerdere waterlinies. Als je in de volgorde van de historie kijkt, dan was er de Oude Hollandse Waterlinie. Die lag eigenlijk westelijker omdat Utrecht op dat moment, eind 17^e eeuw, al gevallen was. Toen de Oude Hollandse Waterlinie voor het eerst echt is ingezet. Die lag dus westelijker.

Roos: Westelijker dan...?

Maarten: Westelijker dan de Nieuwe Hollandse Waterlinie en het Muiderslot.

Roos: Ja...

Maarten: Er is een geschiedenis waarbij dat hele waterbeheer, dat is het eigenlijk, verdedigingswaterbeheer, ontwikkeld is in het landschap. En er zijn een aantal toevallige gebeurtenissen in de loop van de geschiedenis geweest, die maken dat er een ontwikkeling is geweest. Zo heb je bijvoorbeeld ook de Grebbelinie. Die ligt nog oostelijker.

Roos: Misschien moeten we eerst even terug. Wat is een waterlinie eigenlijk, waarom is er eigenlijk ooit bedacht om die te maken?

Maarten: Als je kijkt naar de geschiedenis, dan kwam men er vrij snel in de 16^e eeuw al op dat het land zich hier uitstekend leent om het water in te zetten als verdediging. En door het land onder water te zetten konden oprukkende legermachten echt tegengehouden of enorm vertraagd worden. En ja, dat werd in de 16^e eeuw ontdekt en in de 17^e eeuw en de 80-jarige oorlog is het wel uitgetoet, en dat is echt voor het eerst op grote schaal succesvol ingezet in 1672.

Roos: Maar een waterlinie is eigenlijk een soort lijn die door verschillende punten is verbonden? Hoe moet ik dat voor me zien?

Maarten: Ja, eigenlijk is de waterlinie dat er een heel landschap onder water wordt gezet, van kilometers breed en tientallen kilometerslang. Dus het is niet echt een lijn, maar een groot vlak. Het is heel grappig dat het waterbeheer er altijd op gericht is om het water af te voeren en om het land droog en bewoonbaar te houden, en met diezelfde techniek kan je een land onderwater zetten. Door juist water in te laten als het al te veel is, en dan komt er een waterlaag op het land te staan. En wat men dus deed, was de kunstwerken, de hulpmiddelen die er waren in het waterbeheer zó inzetten, dat je het water niet weghield, maar dat je het water op het land kreeg. En als je dat in een aangesloten vlak doet, dan houd je de vijand op een afstand.

Roos: Dus dat hele gebied staat eigenlijk onder water?

Maarten: Ja, en echt kilometers ver. Want het was ook gericht op kilometers, omdat de vijandelijke legers konden schieten. En je wilde eigenlijk buiten de schotsafstand van die legers blijven. Dus een gracht zou niet genoeg zijn. Het moest echt een kilometersbreed gebied zijn, zodat de vijand echt daar, ik kijk hier naar de horizon, helemaal daar op grote afstand moesten blijven. En als ze zouden schieten, zouden ze je niet kunnen bereiken.

Roos: Maar als ik dan zo naar die horizon kijk, ik zie ook allemaal huizen staan bijvoorbeeld, was dan de bevolking daar de dupe van? Want dan staat ineens je hele gebied onder water.

Maarten: Nou, zeker was de bevolking daar de dupe, maar die waren er ook wel op voorbereid. Want het was op een gegeven moment beschreven als zones die vrijgemaakt moesten worden in tijden van oorlog. Dus de mensen waren op de hoogte van het feit dat als die linie werd ingezet, dat zij dan weg moesten. En op een gegeven moment is zelfs alle bebouwing er zo op ingericht, dat het snel plat te branden was. Zodat het een vrij veld werd.

Roos: Ja, dus zij wisten dat van tevoren.

Maarten: Ja. En dan nog kan je denken, op het moment dat die linie niet werd ingezet en die vijandelijke legers kwamen, ja oorlog is iets onwaarschijnlijk verschrikkelijks...

Roos: Ja, dus ze waren sowieso de dupe.

Maarten: Dus als zoiets langskomt, werden de mensen opgehangen in de deuren van hun huizen.

Roos: Ja, dan liever je huis onder water [lachend].

Maarten: En als je dan weg kan om een gebied te beschermen, dan is dat misschien het wegen van twee kwaden. Het is ook nog zo, dat dat water dan op het land kwam, en dat was ook landbouwgrond. Dat waren velden. En hier bij het Muiderslot, als het water hier werd opgezet kwam het uit de Zuiderzee, en dan was het zout water. Daar had je jaren later nog last van. Want dan had je zout water op je land gehad.

Roos: Dat is niet goed voor de grond en de gewassen.

Maarten: Nee.

Roos: En je zei dat er verschillende waterlinies zijn. Bedachten ze dan door de eeuwen heen: nu moet er weer een nieuwe waterlinie komen, weer net op een andere plek, of?

Maarten: Ja, het heeft met een aantal dingen te maken of het landschap geschikt is om onder water te zetten. En zo is dus het hele idee van de Grebbelinie, die ligt echt verder naar het oosten, die gaat door de Eemvallei en die gaat dan naar de Grebbelinie.

Roos: Ja, je zit weer uitgebreid te wijzen naar waar het dan ligt op de kaart. Maar dat is lastig natuurlijk! [Er klinkt gelach van beide]. En ondertussen snuffelt er een hond aan onze microfoons!

Maarten: Ja, zou die ook nog wat willen zeggen? [Er klinkt gelach van beide].

Roos: Goedemiddag [tegen passanten]!

Maarten: We maken even ruimte voor hond en wandelaar [er klinkt gelach van beide].

Roos: Hé en wat maakt die waterlinies... Nee wacht, we hadden eerst nog even de Grebbelinie.

Maarten: Ja, en dan door naar de Eem. Want die Grebbelinie is misschien wel bekend uit het begin van de Tweede Wereldoorlog: de Grebbeberg en de strijd bij de Grebbeberg. Die linie is dus door de eeuwen heen ook ingezet, met wisselend succes [lachend].

Roos: Hmm-hmm.

Maarten: En die ligt oostelijker. En de Eemvallei leent zich ook goed: die overstroomde al vaak vanuit de Zuiderzee. Dus dat was al een natuurlijke overstromingsvlakte zou je kunnen zeggen, waar men al op het idee kwam van: dit is een goede verdedigingslinie.

Roos: En van welke is dan het Muiderslot onderdeel?

Maarten: Deze is westelijker met het Muiderslot, want de Eem ligt daar in het oosten, en uiteindelijk hebben ze ook een samenhang gehad. Want de Grebbelinie werd dan gebruikt om de vijandelijke legers te vertragen. En dan was er hier tijd om daadwerkelijk die linie ingezet te krijgen. Er was tijd nodig om het water op het land te krijgen. En vanuit het waterbeheer is dat echt iets wat me heel erg opvalt als je ernaar kijkt. Want je hebt als het ware de natuurlijke gesteldheid hier: hoe moet je dit land onder water zetten? En dan kan je je voorstellen: hier heb je de Zuiderzee. De Zuiderzee heeft eb en vloed en dat levert iets wat heel belangrijk is om het land snel onder water te zetten, namelijk vloed, het water

zelf. Dus bij hoog water, als je hier het water, een stuk dijk open maakt of een sluis opengooit, ja dan is het vloed buiten. Dat kan wel een meter hoger zijn, dan komt er echt substantieel water binnen. Dat was aan de kant van de Eem ook, maar aan de kant van de Grebbesluis, die ligt tegen de Neder-Rijn aan, daar moet de rivier maar net hoog water hebben. Dus er zijn ook momenten geweest dat men zo'n Grebbelinie in wilde zetten en dan was er geen hoog water en dan lukte het gewoon niet. Dan liepen de legers dus gewoon door.

Roos: Ja.

Maarten: Hier heb je met de Zuiderzee eigenlijk altijd het hoge water. Je zit hier aan de 'tap' [er klinkt gelach] van het water waarmee je het land onder water zet.

Roos: Ja, dus als je water wilde, dan komt het binnen. Of toen dan natuurlijk.

Maarten: En dan is het toch nog opvallend dat je er misschien wel weken voor nodig hebt voordat je het hele land onder water hebt kunnen zetten. Dus daarom is zo'n samenhang, die Grebbelinie werd wel ingezet om te vertragen, zodat de Oude Hollandse Waterlinie, hier bij het Muiderslot, de tijd had om volledig ingezet te raken.

Roos: Want hoe moet ik dat voor me zien, dan gaat er iets open en ze laten het water binnenlopen. Komt dat dan met heel veel geweld opeens binnen, of? Dus eerst moeten alle mensen weg zijn...

Maarten: Ja, dat is dus precies wat zo ongelooflijk is hè, we bouwen nu sluizen en die houden, als je ergens hoog water hebt aan de ene kant hoog water en aan de andere kant laag water, staat die sluis dicht. En dan zie je: oh ja, hier is het water eigenlijk altijd rustig. Maar op het moment dat je zo'n sluis openzet, hier verderop staat de Keetpoortsluis. In de tijd van Oude Hollandse Waterlinie kwam eb en vloed hier gewoon in de Vecht, dus de vloed stond tegen de Keetpoortsluis hier werkelijk op een paar honderd meter afstand in Muiden. En dan gingen die deuren open, en dan kwam de zee gewoon eenvoudigweg binnen. En dan inundeert het land vrij snel, dan komt het onder water te staan.

Roos: Inunderen? Hoe noem je dat?

Maarten: Ja, dat is dus het onder water zetten. Dat is als het ware een actie van het inunderen. En dat was dus: 'we gaan nu inunderen' zal men gezegd hebben. De sluisdeuren gingen open en men liet het water op het land. En het idee is dat als het water dan vrij ondiep is, te ondiep om te varen en te diep om te lopen, er werd dus ook heel erg gestuurd. Zoals we nu op het polderland sturen op precies peil om het land te kunnen gebruiken en te kunnen wonen, werd toen het waterbeheer helemaal ingezet om het precies op die diepte te krijgen dat je niet kon varen en niet kon lopen.

Roos: Ja, dus je wil niet te diep en ook niet te...

Maarten: Precies. En dan had men kommen. Dus dan werd dan van hieruit een hele kom onder water gezet met die ene sluis, en dan zat er een kering tussen, een dijk

tussen, die scheiding zat tussen de komen, en daar zat dan weer een sluis in, en die werd weer opengezet om vervolgens de volgende kom onder water te zetten. En zo zat je hier bij het Muiderslot letterlijk aan de kraan van het vloedwater wat binnengelaten werd.

Roos: Dus vanuit hier werd dan het hele gebied onder water gezet?

Maarten: Ja, en als de rivier hoog stond deed men hetzelfde vanuit de Lek of vanuit de Neder-Rijn, afhankelijk van welk deel van de linie je het over hebt.

Roos: Ja. Ik ga het steeds meer een beetje zo voor me zien [lachend]. En een andere manier van verdedigen is de slotgracht denk ik. Dat heeft ook met water te maken. Hoe werkt dat?

Maarten: Deze slotgracht van het Muiderslot heeft er altijd al gezeten. Ook voor de renovatie aan het einde van de 19^e eeuw. Wat ik heel grappig vind, je ziet hier op het Muiderslot de kantelen. Dat zijn typisch op zo'n kindertekening...

Roos: Van die vierkantjes...

Maarten: Van die vierkantjes die op een muur staan. Die zaten er bijvoorbeeld voor de renovatie niet. Die zijn door de architect ontworpen en erop gezet, omdat hij dat zo kasteelachtig vond. En zo zou je ook kunnen denken, een slotgracht hoort bij een kinderkasteel. Maar het oude Muiderslot heeft ook altijd al een slotgracht gehad en dat is als de vijand voor de deur staat en die wil de keuken in lopen om de bewoners eruit te jagen, dan houdt de slotgracht letterlijk de mensen tegen om binnen te komen. Dat werkt dus ook als beveiliging. Maar de beveiliging van die waterlinies, die had als essentie dat die kilometers dik was en dat de kanonnen op een afstand werden gehouden. En daarom is er ook een ontwikkeling in de tijd geweest: de kanonnen konden steeds verder schieten. En de zones die onder water gezet moesten worden, werden dus ook steeds breder. En het laatste grote besluit voor uitbreiding van waterlinie, in 1906, dat is nog gebouwd. Maar toen kwam de Eerste Wereldoorlog. Toen kwamen er vliegtuigen en toen heeft men gezien: we houden het niet meer met waterlinies, want men vliegt er gewoon overheen. En eigenlijk heeft dus de techniek de waterlinies ontwikkeld en uiteindelijk was er militaire techniek waardoor een waterlinie niet meer zou werken.

Roos: Oké, nou even tot daar dan. Lijkt me een mooie pauze, want ik ga naar de haven hier in Muiden. Daar heb ik met Dido afgesproken voor een SUP-tour [lachend].

Maarten: Nou, wat spannend!

Roos: [lachend] Tot zo!

Maarten: [lachend] Ja!

[Soundscapes en achtergrondmuziek beginnen]

Voice over Roos: Op naar Dido. Dido de Wolf is medewerker Publiek & Educatie bij het Muiderslot. Ze heeft een SUP-tour ontwikkeld, en neemt bezoekers in de zomermaanden mee het water op. En extra leuk, iedereen kan na reservering mee op zo'n SUP-tour. De SUP ligt al klaar. Weet je wel, zo'n plank met een peddel. Alleen nog even oppompen [er klinkt geluid van een pomp] en op zoek naar een plek om rustig het water in te gaan.

Dido: Vaak begin ik mijn SUP-tour met de mythe van Muiden. En die gaat over een zeemeermin die verstrikt raakte in de netten van vissers en toen een vloek uitsprak over de stad Muiden [stem vervaagt en soundscapes en achtergrondmuziek beginnen].

Voice over Dido: Volgens de mythe van Muiden leefde er ooit een zeemeermin vlakbij Muiden in de Zuiderzee. Muiden was vroeger een echt visserstadje waar mensen leefden van de visserij. Op een dag voeren twee vissers vroeg in de ochtend de haven van Muiden uit de Zuiderzee op. Ze hoopten op een goede vangst. Ze gooiden de netten uit en bleven wachten. En wachten. En wachten... Opeens begon het net wild te bewegen. De mannen probeerden het net omhoog te trekken maar het was enorm zwaar. 'Dit wordt een joekel,' schreeuwde één van de vissers. Met man en macht trokken de vissers het net in de boot. Daarin lag een bijzonder wezen: half vis half vrouw, een zeemeermin! De vissers voeren snel terug naar Muiden. Ze hoopten dat het bezit van de zeemeermin hen rijk en beroemd zou maken.

De volgende dagen loeide er een storm zoals er nog nooit één was geweest. De zee beukte op de dijken en grote golven rolden de haven van Muiden binnen. Kademuren en dammen scheurden, boten vergingen en bomen waaiden om. Er leek geen einde aan het noodweer te komen. Angstig vroegen de mensen zich af wat er aan de hand was. Zou het door de zeemeermin komen? Uit wanhoop lieten de Muidenaren de zeemeermin vrij. En op het moment dat de zeemeermin onder water verdween, trok het water zich terug. De storm ging liggen. De rust leek wedergekeerd. De volgende avond, toen de wind zachtjes landinwaarts woei en de ondergaande zon glinsteringen van goud en zilver op het rimpelende water toverde, keerde de meermin terug. Lange tijd zwom ze voor de monding van de Vecht op en neer. Nieuwsgierig stroomden de mensen toe. Ze zong: "*Muiden zal Muiden blijven, Muiden zal nooit beklijven, Een groter wasdom blijft alleen, An Y en Amstelstadt verpand.*" Ze sprak een vloek uit over Muiden. Het zou langzaam slechter gaan met het stadje. De handel verdween en de mensen werden armer en armer. Muiden bleef wat het was; een klein stadje aan de Zuiderzee. Maar de stad Amsterdam, de grote concurrent van Muiden, groeide uit tot een wereldstad. Wie in Muiden rondloopt, wordt nog steeds herinnerd aan de mythe: op het wapen van Muiden staat de zeemeermin afgebeeld.

Roos: Nou, ik wil het hebben over die Zuiderzee...

Maarten: Ben je niet in het water gevallen?

Roos: [Lachend] Ik heb het drooggehouden.

Maarten: Oké [lachend].

Roos: Dus we kunnen het hebben over de Zuiderzee. Want die komt heel vaak ter sprake en die was zo woest en weet ik het wat allemaal, heel spannend klinkt het. Maar allereerst, die Zuiderzee is er niet meer. Waarom niet?

Maarten: Ja, nou de grote aanleiding voor het temmen van de Zuiderzee dat was dat die zo vaak inbrak, en de laatste keer in 1916. Maar toen was men al tientallen jaren aan het pleiten om landbouwgrond te maken op de plek waar de Zuiderzee lag. Eigenlijk snijdt het mes dan aan twee kanten: je temt de zee, en je veroverd land zodat je daar ook nog weer grond droog kan maken die je kan gebruiken voor landbouw. En daar werd voor gepleit en eigenlijk heeft die laatste vloed van 1916 de laatste argumenten gegeven voor: nu gaan we het echt doen.

Roos: Was dat echt een soort watersnoodramp?

Maarten: Ja, dat was een grote watersnoodramp en die is ook heel plastisch beschreven. Het was 105 jaar geleden. Want wat er gebeurde, en ik zie het nog steeds gebeuren, als er in Nederland een storm langskomt heb je vaak zuidwestenwind, en die draait naar west, noordwest en noord. En dan neemt ie af. Dus de grote wind komt uit het westen, terwijl die aan het draaien is. En in 1916 kwam er dus een ongelooflijk sterke wind die de hele Noordzee naar het noorden opblies. Dat water wordt dan omhooggestuwd naar het noorden. En die wind die draaide, en die lag toen allemaal voor die Zuiderzee, en toen die noord was bleef die waaien. En dat was vrij uniek. Maar die hele massa is dus in één keer naar binnen gestormd. En dan staat het hier tegen de kust, waar we hier tegen de dijk aan kijken, van het IJmeer, maar dat was dus de Zuiderzee, daar beukt dan die enorme vracht water op. En er is ook bij de Eem de dijken doorgebroken én in Noord-Holland. Elke dijk die een beetje op het oosten kijkt, is doorgegaan. Die zijn altijd lager gehouden dan de dijken die op het westen kijken, want die hebben de golven. Nou kwamen de golven dus uit het Noordoosten, en die zijn gewoon finaal over al die lagere dijken, bij Monnikendam en bij Waterland. En Waterland is toen helemaal onderwater gekomen, de Eemvallei is onderwater gekomen. Dat heeft ook maanden geduurd voordat dat water er weer uit kwam. En om van dat soort ellende af te zijn, is eigenlijk de Zuiderzee getemd met de afsluitdijk.

Roos: Dat was echt letterlijk de druppel, van nu zijn we er klaar mee, en nu gaan we het afsluiten.

Maarten: En het geld was er, de techniek was er. Want stel dat men dit in 1170 had gewild, dan was de techniek niet zo ver geweest als in 1932. En uiteindelijk is het daarmee gelukt om de zee op afstand te krijgen.

Roos: En nu ligt het water er vrij kalm bij. Hoe moet ik dat dan voor me zien toen die Zuiderzee hier was? Lag het hier dan altijd helemaal vol schepen?

Maarten: Nou voor Amsterdam is de stad aan de haven en aan de rivier, dus typisch een deltastad die op transport gegroeid is. En die transport ging over de Zuiderzee

hè. Transport over de Noordzee en de verbinding van Amsterdam met de Noordzee is pas van 1876. Toen is het Noordzeekanaal geopend. En in al die eeuwen daarvoor ging al het transport van goederen waar Amsterdam rijk van is geworden, over de Zuiderzee. En ja, daar had je dan wel aanzanding en je had de rede, en schepen bleven op afstand, maar er was een enorme bedrijvigheid van een havenstad aan zee, richting de Zuiderzee.

Roos: En ook hier voor het Muiderslot was het dus altijd een drukte van jewelste?

Maarten: Ja, hier kijk je naar Pampus, net over de dijk heen. Daar moesten schepen ook blijven om bijvoorbeeld in quarantaine te gaan als er ziektes dreigden: de pest en zo. Je kijkt hier naar het havengebied van Amsterdam uit die tijd dat de Zuiderzee nog de verbinding met de wereldzeeën was.

Roos: Moet wel een mooi plaatje geweest zijn, denk ik.

Maarten: Ja, nou er zijn natuurlijk ook mooie ballades geschreven over de wereld die verdween toen de Zuiderzee verdween. Maar het heeft ons ook veel gebracht. Het heeft ons zoet water gebracht, dus het is nou dé bel van zoet water waar we eigenlijk heel noord Nederland mee van water voorzien als het droog is. En dat is toch heel belangrijk, ook voor de kwaliteit van leven in deze streken. Dat zoete water brengt ons ook veel.

Roos: Maar vrij uniek wel, om zo'n hele zee weg te toveren. Of valt dat wel mee?

Maarten: Ja, je hebt nodig: kapitaalkracht en het landschap om dat te doen. Als je nu kijkt naar Singapore bijvoorbeeld, daar doet men dat nog veel verder. Als men daar een stuk zee wil temmen wordt dat gewoon gebouwd. Het is dus wat dat betreft niet uniek, men doet het in de hele wereld. Bij Dubai worden eilanden gebouwd, overal waar men het geld heeft en de dingen wil, is dit te bewerkstelligen.

Roos: En stel die Zuiderzee zou er nog zijn, zouden wij hier dan droog zitten op dit moment?

Maarten: Ik denk dat we hier droog zouden zitten, want kijk, het is rustig weer.

Roos: Ja.

Maarten: Maar op het moment dat die Zuiderzee er nog geweest was, dan was het na 1916 misschien nog vaker gebeurd dat de zee was ingebroken geweest. En dan had het ook vorige week, of deze winter, nog een keer kunnen gebeuren. En dan kijk je toch met een ander oog naar het water dan hoe we er nu naar kijken. We verwachten nog steeds dat je met storm 1.75 m peil verhoging kan krijgen hier aan de kust, maar daar is de dijk op ingericht. Maar dat is wel wat anders dan de 2.75 m die er uit de Zuiderzee kwam. Dus we zitten hier rustiger.

Roos: Ja, maar je zegt net eigenlijk: die Zuiderzee weghalen dat was niet zo ingewikkeld, als je dat nu wilt en je hebt het geld, dan kan het. Terwijl voor mij klinkt het helemaal niet heel vanzelfsprekend van oh, we halen even een zee weg.

Zijn er dan misschien ook nog andere dingen of functies die wij heel vanzelfsprekend vinden, maar die vroeger wel als hele grootse uitvindingen werden gezien?

Maarten: Ja eigenlijk zien we het hele waterbeheer als te vanzelfsprekend. Want we krijgen grote uitdagingen op ons af. Als de zeespiegel stijgt, dan gaan we heel hard alle technieken nodig hebben om dat het hoofd te bieden. En op een gegeven moment kunnen we dat het hoofd niet meer bieden. Dat zal verrassend zijn voor mensen. En dat we het aanvankelijk het hoofd kunnen bieden en dat dat uiteindelijk misschien niet meer kan. Als ik nu met mensen praat over wat we nu in het landschap zien, met lezingen wel eens in zalen, dan zeggen mensen: we hebben geen flauw idee. Waar komt dit water vandaan en waar gaat het naartoe?

Roos: Zijn we te naïef?

Maarten: Nou, ik denk dat de mensen het wel willen weten, ik denk dat er een mooie stap te maken is dat als wat we weten ook makkelijk te vinden is. Mensen willen het wel weten. We zouden die informatie beter kunnen laten stromen.

Roos: Die kennis beter toegankelijk maken.

Maarten: Ja.

Roos: Nou, tot slot in jouw rol als waterfanaat, wat is jouw lievelingsbouwwerk hier rondom het slot?

Maarten: Ja, nou, we zitten hier op die dijk van de vesting. En aan de ene kant zie ik het Muiderslot en aan de andere kant zie ik het begin van de Naarder trekvaart met de Keetpoortsluis, de verbinding naar de Vecht weer. Ik zou twijfelen tussen een aantal van die objecten, maar dan kies ik toch voor de Steenen Beer die hier bij het Muiderslot ligt. Want dat is het werk uit de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het werk komt uit 1851. Dit was de manier om uiteindelijk nog water binnen te krijgen en dit gebied hier onderwater te zetten. En we gebruiken dat nu voor de aanvoer van zoet water voor de hele noordelijk Vechtstreek.

Roos: Dus die Steenen Beer is van functie veranderd?

Maarten: Eigenlijk heeft ie dezelfde functie, waterinlaten, maar nu in tijden van vrede zoet waterinlaten uit het IJmeer, uit het IJsselmeergebied. Vroeger lieten we water in in tijden van oorlog en was het zout water. Een deel van de functie is dus behouden, maar we gebruiken 'm zo positief. En iets wat in het verleden bedacht is wat nu zo functioneel is, ja ik kies voor de Steenen Beer.

Roos: Ja, mooi. En leuk dat je 'm aanhaalt, want ik ga er in de volgende aflevering een kijkje nemen. Dankjewel!

Maarten: Nou, leuk! Veel plezier!

Roos: Ja!

[De soundscapes en achtergrondmuziek beginnen]

Voice over Roos: Dit was Muiderslot tussen je oren. Een podcast van Rijksmuseum Muiderslot, geproduceerd door Goeie Ouwe Koeien en mede mogelijk gemaakt door het Waterschap Amstel, Gooi & Vecht. De soundscapes zijn gemaakt door Thomas Hoonhout. Hij verzorgt ook de montage.

Je luisterde naar een aflevering uit de reeks water. We maakten ook een reeks over Kasteel & Collectie, een reeks over Podium en eentje over de kasteeltuinen. Alle afleveringen zijn vanaf najaar 2021 te beluisteren via je favoriete podcast app.

Wil je meer weten over de wisselende activiteiten die het Muiderslot organiseert? Ga dan naar de agenda op muiderslot.nl. Leuk dat je luisterde, en tot de volgende!

[Soundscapes en achtergrondmuziek vervagen].